

Do řad botaniků přibyl další osmdesátník

S Kamilem Rybníčkem jsem se seznámil asi před 60 lety, poté, co jsem byl přijat na Přírodovědeckou fakultu Masarykovy (v té době bezejmenné) univerzity v Brně, než se stala Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně (prosím, neplést si to s dnešní univerzitou téhož jména v Ústí nad Labem), kdy jsem začal pobývat na katedře botaniky v intencích studia onoho oboru poeticky nazývaného *scientia amabilis*. Po odchodu prof. Josefa Podpěry do důchodu vedl katedru v té době doc. Jan Šmarda. Šťastným řízením osudu se v Kamilově ročníku (ač máme s Kamilem stejný rok narození, studoval o rok přede mnou) sešlo několik výrazných osobností, o nichž lze říci, že se značnou měrou zasloužily o rozvoj své specializace v rámci botaniky. Namátkou mohu jmenovat Elišku Coufalovou, pozdější celoživotní Kamilovu partnerku a spolupracovnici (ne nadarmo se pro tento pár vžilo jméno Rybníčci), Jiřího Vicherka, navrátilivšího se po listopadu 1989 z nuceného pobytu v JZD Brtův u Lysic na mateřskou katedru do funkce vedoucího (zakrátko byl jmenován profesorem, jeho specializací byla fytoecologie, jejíž těžiště se nedlouho poté, co se stal vedoucím katedry a brzy i profesorem jeho žák Milan Chytrý, přesunulo z Prahy, resp. Průhonice, do Brna), ale také např. významného algorologa Jiřího Hetešu, působícího po celý život v Lednici na Moravě.

Naše studijní ročníky držely spolu, společně jsme absolvovali exkurze do okolí Brna, ale i J. Šmardou organizované pobyty v Hrubém Jeseníku, Krkonoších a hlavně v Belianských Tatrách (na Protěžce jsme se střídali se studenty z Pedagogické fakulty v Plzni, které vedl Emil Hadač). Zde se Kamil podílel na všech činnostech nutných ke splnění úkolů zadaných organizacími, pro něž jsme výzkum prováděli.

Na katedře působil jako velmi aktivní pomocná vědecká síla; kromě běžných prací spojených s výukou jako velice pilný fotograf sám vybudoval z části jednoho nevyužívaného záchodu fotokomoru a už v polovině 50. let experimentoval s barevnou fotografií. Zhotovil sadu barevných filtrů tak, že ze starých fotografických desek smyl citlivou vrstvu a místo ní nanášel želatinu ve třech základních barvách v postupném ředění; tu pak vytvrzoval parami formaldehydu. Na tehdy dostupném materiálu z východního Německa (NDR) jsme se učili zhotovovat barevné snímky; jako památku mám dodnes několik fotografií mladých svišťů od Hincova plesa ve Vysokých Tatrách nebo lilie zlatohlavé z lokality Červená hlina v Belianských Tatrách (o kvalitě snímků si každý může vytvořit představu, ale byl to výsledek naší samostatné činnosti – zhotovení jedné fotografie po řadě zkoušek trvalo asi hodinu).

Dalším Kamilovým příspěvkem ke zlepšení chodu katedry byla reorganizace knihovny; zavedl velikostní systém, čímž

se uspořilo mnoho místa. Podíleli jsme se na tom všichni, knihy jsme měřili a zařazovali do velikostních kategorií, podle nich se nastavily police na odpovídající rozstup a knihy se do nich uložily. Takové uspořádání zůstalo doposud.

Kamil začal původně bádát v řasách, o čemž kromě jeho diplomové práce o algologických poměrech povodí Branné v Hrubém Jeseníku svědčí další dva příspěvky z let 1958 a 1960 věnované krásivkám (ke studiu řas snad mohl Kamila přivést Petr Marvan, který v té době krátce působil jako odborný asistent na katedře). V r. 1958 se však Kamil už začal zabývat studiem druhů cévnatých rostlin a mechorostů vázaných na rašelinné biotopy se zaměřením na Jihlavsko, krátce poté i studiem rašelinných společenstev celé Českomoravské vrchoviny, již věnoval řadu prací svých i ve spoluautorství s Eliškou.

Poté, co byl Kamilův otec ještě za synova dětství nucen několikrát změnit pracoviště a stěhovat se s rodinou na různá místa, zakotvil jihlavský rodák Kamil natrvalo v Brně. Měl jsem možnost seznámit se s jeho rodiči v domě na Pellicově ulici pod Špilberkem, který se posléze stal i domovem Rybníčků, Kamila s Eliškou a jejich dvou synů, včetně početného zvířectva (pamatuji se na tři psy, vesměs nalezence, kterým Eliška poskytla nový domov). Po skončení studia našel Kamil uplatnění v brněnské pobočce tehdejší Geobotanické laboratoře, z níž později vzniklo brněnské oddělení Botanického ústavu ČSAV. Na tomto pracovišti, které bylo postupně přесоvováno do různých nově vytvářených nebo reorganizovaných ústavů, založil společně s Eliškou paleoekologickou skupinu, s níž se po „uplynutí vichřic hněvu“ mohli navrátit do obnoveného brněnské-

ho oddělení Botanického ústavu AV ČR, v. v. i. Věnovali se nadále studiu rašelinných biotopů, vyhodnocování pylových diagramů z množství sond a odběrů z různých částí někdejšího Československa, na tomto základě se významně podíleli na moderním pojetí vývoje evropské vegetace v kvartéru.

Kromě toho nadále soustředili pozornost na syntaxonomii recentních rašelinných společenstev a ekologii rašelinných druhů. Zkušenosti s určováním fosilních pylových zrn byly využity ve spolupráci s jedním z jejich synů, alergologem Ondřejem Rybníčkem, v práci pro pylovou informační službu, které se v poslední době věnuje hlavně Eliška.

I Rybníčci se po letech vrátili na bývalou katedru, která jim dala základy odbornosti. Na katedře, změněné později na Ústav botaniky a zoologie, Kamil po několika let přednášel kurz paleoekologie a Eliška k tomu vedla praktika z determinace pylových zrn a makrozbytků.

Bohatá publikační činnost Rybníčků je shrnuta v člancích k jejich 60. a 80. narozeninám v časopisech České botanické společnosti Preslia (1992, 64: 257–261; Eliška je o rok starší; 1993, 65: 279–284) a Zprávy České botanické společnosti (2012, 47: 387–393; kde Michal Hájek hodnotí společně oba manžele, Kamila sice s ročním předstihem, ale o to upřímněji).

Ač jsou oba jubilanti pořád aktivní ve všech oborech, v nichž se stali uznávanými odborníky, tráví dnes více času v domě po Eliščině matce, s níž jsem v letech 1957–59 působil na tehdejší Jedenáctileté střední škole ve Valašských Kloboukách (život přináší množství náhodných vazeb). Mají zde klid na zpracování materiálu z terénních výzkumů a pečují o svá zvířata – kromě kocourů o dvě želvy, z nichž starší samec je už nejméně 70 let starý; pochází z vlaku rozstříleného americkými „kotláři“, v němž byl náklad želv určených koncem 2. světové války pro nasycení německých vojáků.

Kamilovi k osmdesátce, a Elišce s ročním zpožděním též, přejeme hodně zdraví do dalších čínorodých let!

Kamil a Eliška Rybníčková. Z archivu Ústavu botaniky a zoologie MÚ v Brně.